

Bir Devrin Mutlu Hayvanları

*Dırahta zarar verirse karınca
Zarar var mıdır anı kırınca*
Kanuni

*Yarın Hakkın divanına varınca
Süleyman'dan hakkını alır karınca*
Ebu Suud Efendi

Bu sayıda:

Zaman Durduğunda 1

Gurabhane-i Laklakan 1

"İlk Hayvan Hakları
Tüzüğü 1

Kuş Sarayı 2

Karınca Fetvası 2

Hayvanların Mesai
Saatleri Vardı 2

Mancacı 2

Dilsüz Canavar 3

İlginç Vakfıyeler 3

Baytarların Mahareti 3

Kuş Azad Edenler 3

İbretlik Cezalar 4

Emeklilik Hakkı 4

Filhakika 4

Kaynakça 4

Zaman Durduğunda

"Hayvan refahı" ve "hayvan hakları" kavramları modern hukuk kuralları içerisinde 1970'li yıllardan itibaren yer almaya başlamıştır. Doğa üzerinde tartışmasız egemenlik kuran "modern insan"ın, içinde yaşadığı çevreye karşı olan sorumlulukları konusunda son yıllarda artan duyarlılık, bu kavramların hukuki metinlerde sıkça yer almasına neden olmuştur. Endüstrileşmeyle birlikte hayvanların gıda üretimi, süs, eğlence ya da deneysel amaçlı kullanımlarındaki artış ve bu kullanım süreçlerindeki acımasız yöntemler kamuoyunun tepkisini aldıkça, hükümetler çeşitli yasal düzenlemeler yaparak bu tepkileri dengeleme yoluna gitmiştir.

direktifleri ile 1923 yılında "Türkiye Hayvanları Koruma Demeği" olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Daha sonraki yıllarda Ankara'da Celal Bayar'ın öncülüğünde Hayvanları Koruma Derneği (1955), İstanbul'da, Doğal Hayatı Koruma Derneği (1975), Hayvanların Yaşam Haklarını Koruma Demeği (1988), Doğal Hayatı Koruma Vakfı (1996), Doğayı ve Hayvanları Sevenler Derneği, Çevre ve Sokak Hayvanları Derneği (2003) ile Adana, Antalya, Eskişehir, İzmir, Konya, Kütahya, Mersin, Muğla, Bodrum, Çeşme, Kuşadası gibi merkezlerde de benzeri isimler altında dernekler kurulmuştur. Türkiye'de Ocak 2004 Hayvan Sağlığı ve Zabıtası ile ilgili düzenleme yapılmıştır. (22.01.2004 tarih ve 5074 sayılı) ve ayrıca aynı yıl Hayvanları Koruma Kanunu yürürlüğe konulmuştur. (24.06.2004 tarih ve 5199 sayılı). 2006 yılında ise Çevre ve Orman

Bakanlığı tarafından Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği çıkarılmıştır. 2018 yılında Kedi, Köpek ve Gelinciklerin Kimliklendirilmesi ve Kayıt Altına Alınmasına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. (26.02.2018 Resmî Gazete Sayısı: 30344)

Türkler tarih boyunca hayvanlarla iç içe yaşayan ve onlara tarih sürecinde oldukça önemli ayrıcalıklar tanıyan, onlara değer veren (Menteş 1996, Yaşar 1996, Akt. Yaşar ve Yerlikaya 2004) bir millet olmuştur. Hayvanlar yaşamlarının bir parçası olmuş, öyle ki ölen savaşçının mezarına atı da gömülmüştür. Eski Türkler hazırladıkları takvimde yılara hayvan isimleri verdikleri gibi; Hunlar, Göktürkler, Avarlar, Hazarlar, Gazneliler, Selçuklular kurdukları devletlerinde bayraklarında da hayvan resimlerine yer vermişlerdir. Mimari eserlerde, halı ve kilimlerinde yine hayvan motifleri kullanılmışlardır.

Gurabhane-i Laklakan

Leyleklerin geçiş yolu üzerindeki vilâyetlere bu hayvanların ihtiyaçları için çeşitli vakıflar yapmıştır. Bunların dönüşleri sırasında hastalanıp sürüye katılamamış olanlarının bakımları için vakıflar kurmuştur. Meselâ İstanbul Eyüp Sultan Câmii bahçesinde sürüsüne katılamayan sakat leyleklere bakan vakıf asırlarca hizmet vermiştir.

Dünyanın ilk ve tek leylek hastanesi 19 yüzyılda Bursa da "Gurabhane-i Laklakan " adıyla kurulmuştur. Ahmet Hâşim'in, "Gurebâhâne-i Laklakan" (Kimsesiz Leylekler Bakımevi) kitabında bahsettiği, Bursa'daki Haffaflar (Ayakkabıcılar) Çarşısı esnafının sergilediği hayırseverlik de örnek bir hadisedir:

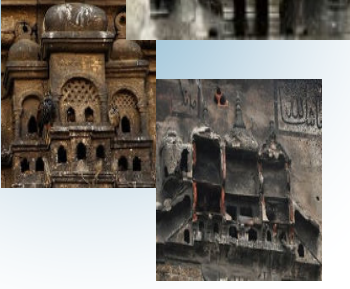
"Bursa'da, Haffaflar Çarşısı'nın ortasında bir meydan var. Bu meydan, malûl (sakat) bazı hayvanların darülaceesidir (düşkünler yurududur). Kanadı veya bacağı kırık leylekler, bunamış kargalar, kör veya sağır baykuşlar burada halkın sadakasıyla geçindirilirler. Bu hastane 2010 yılında restore edilmiştir.

İLK HAYVAN HAKLARI TÜZÜĞÜ(1502)

Hayvan Hakları tüzüğünü 1502'de II. Bayezid zamanında çıkarırken Batı ancak XIX. Yüzyılın ikinci yarısında farkına varmıştır.

BM, "Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi" başlığıyla bu konudaki resmi düzenlemeyi ise bir yüzyıl sonra; XX. yüzyılın ikinci yarısında ancak yayınlamıştır.

Kuş Sarayları

Kuş Sarayları

Umum mahlukatı evcil, vahşi ayırt etmeden merhamet dairesine alan bu devr-i kadim beyefendi ve hanımefendileri; sokak hayvanlarını sokaklarda, vahşi hayvanları kendi tabii ortamlarında, ev hayvanlarını da evlerinde koruma ve kollama altına almışlardır. Tab'an özgür fitrata sahip hayvanları ev, barınak ya da kafes hapis-hanesine mahkum etmek akıllarına bile gelmemiştir. Kuşlar için özgürce ve emniyet içeri-

sinde yavrulayıp barınabilmeleri için "kuş sarayı" denilen nadide, zarif yuvalar yapmışlardır. Genellikle cami ve külliye duvarlarının yüksek yerlerine kondurulan bu vakıf kuş evleri, mimari üsluplarıyla da birer şaheserdir.

Büyük konaklarda] Baca tepesine, çaylağın korkması, yuva yapmaması için harç ve kireçle tepe aşağı siyah şişe oturtulur. Konak etraf duvarla-

rının üstünde üç-dört yere mutfaktan dökülen yemek kırıntısıyla beslensin, kışın barınsın ve yavru çıkarsın diye güvercin, serçe, akbaba ve çaylaklar için özel olarak yuva gibi derin yerler yapılırdı. II. Mahmud döneminde Türkiye'de gezen İngiliz papaz Robert Walsh, insanların leyleklerin yuva yapmaları için evlerin çatılarında beşik şeklinde iskeletler kurduklarını anlatıyor.

Hayvanların Mesai Saatleri Vardı

KARINCA FETVASI

Kanuni Sultan Süleyman sarayın bahçesinde gezerken, dünyanın dört bir yanından getirilen o nadide ağaç ve çiçeklere karıncaların musallat olduğunu, onlara zarar verdiklerini görünce bir kâğıda:

Dırahta zarar verir ise karınca

Zarar var mıdır anı kırınca

Diye yazıp, Şeyhülislâm Ebussuud Efendiye gönderir ve fetva ister.

Şey-hülislâm aynı kâğıdın altına:

Yarın Hakk'ın divanına varınca

Süleyman'dan hakkın alır karınca

Diye fetvasını yazıp padişaha geri gönderir. (Uçar,2019)

Osmanlıda yük taşıyan hayvanların çalışma saatleri ve tatil günleri vardı. Çıkarılan fermanlarda hayvan sahiplerinin işgüzarlık edip daha fazla yük taşımak için sabahtan akşama kadar hayvanların aç ve susuz çalıştırdıkları ve bundan sonra yük hayvanlarının sabah-tan ikindiye kadar çalıştırılacağı, her gün ikindiden sonra ve Cuma günleri hayvanların çalıştırılmayacağı, uymayanların cezalandırılacağı ve hayvanların mühürlenip alınacağı belirtilmiştir: Narh Defterlerinden birinde yer alan 1800 yılına ait bir fermanla ".....hayvanları küll-i yevm ba'de'l-asr ve Cuma günlerinde işletmemek için ba-emr-i ali, at hamallarına tenbih olunmuştur". denilmektedir.

"Hamalların fermanlara uymadıklarına dair" başlıklı 1722 yılına ait bir fermanla; "İstanbul Kadısı Faziletli efendi ve İhtisab Ağası At ve beygir hamalları gerek uzun gerekse kısa günlerde sabah namazından önce üzerlerine eşya yükledikleri hayvanları, açgözlülük ve kıskançlıklarından bir sefer daha fazla yapmak amacıyla, akşam namazı saati geçinceye kadar ara vermeksizin aç ve susuz çalıştırıp daha önce defalarca fermanlarla uyarıldıkları halde, açgözlülüğe alıştıkları için kötü davranmaya devam etmeleri ve

yorgun hayvanların düşmesi nedeniyle oluşacak kazalarda çevrede bulunan kişilerin de zarar göreceği endişesiyle, bundan sonra İstanbul'da hayvanlarla yük taşımacılığı yapanların başları, kethüdalar ve diğerleri çağırılıp, sabahtan ikindi vakti geçene kadar eşya taşısınlar, bu süre sona erince hepsi eşya yüklemeyi bırakıp, (hayvanları) ahırlarına götürüp yiyecek ve içeceklerini vermek üzere sıkı uyarılsın; uyarılara uymayanların hayvanlarına damgalanarak el konulsun diye buyruldu" denilmektedir.

Mancacı

Manca: Kedi, köpek yiyeceği demek. Mancacı ise, bu yiyecekleri satan kimse. Eğer sokak hayvanlarını besliyorsanız Mancacıdan bu yiyecekleri alıp hayvanlara veriyorsunuz.

İnsanlar ölmeye vasiyet eder, haftanın belirli günlerinde köpek ve kedilere yiyecek verilmesi için fırıncılar, kasaplar, mancacılar ve uşaklara vekâleten para bırakırlar veya miraslarından hisse ayırırlardı. Mesela Koca Mustafa Paşa, İstanbul'da Şeyh Evhaddeddin

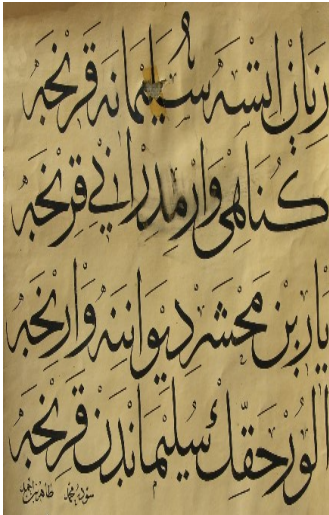
Tekkesi'ne, kediler için günde iki sırik çiğir vakfetmişti.

1820'lerde İstanbul Anadolu Hisarı'nda borçları yüzünden hisara hapsedilen tutuklulara yardım için vakıf kuran Mustafa Ağa, sokak köpeklerini de unutmamış her gün 30 akçalık ekmek alınarak köpeklerle dağıtılmasını şart koşmuştu.

16. yüzyılda İstanbul'a gelen Gezgin Gerlach, şunları söylüyor:

"Bazı adamlar kentin sokakla-

rında dolaşarak demir bir şişe geçirdikleri kızarmış et parçaları satarlar ve bunların peşinden bir sürü kedi köpek gelir. Kenti halkı bu etlerden satın alıp hayvanları beslerler. Bazı kimseler de bir akçe veya birkaç mangır karşılığında et ya da iç organları satın alırlar ve damlarında gezen kediler ve sokak köpeklerinin önüne atarlar"

Dilsüz Canavar

İstanbul İhtisab Kanunu'nda da:

Hamallarla ilgili; "...Ve ayağı yaramaz bargiri işletmeyeler. Ve at ve katır ve eşek ayağını gözedeler ve semerini göreler. Ve ağır yük urmayalar; zira dilsüz canavardır. Her kangısında eksük bulunursa, sahibine tamam etdüreler. Etmeyeni ve eslemeyeni gereği gibi hakkından geleler." "Fi'l cümle bu zikrolunanlardan gayrı her ne kim Allah Teala yaratmıştır, hepsinin hukukunu muhtesip görüp gözetse gerektir, Şer'i hükmü vardır."

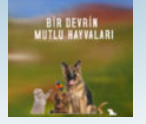
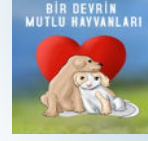
"Atı ve katırı ve himarı nalsuz yürüdmeyüp

gözede, mikdarından artuk yük yüklenmeye. Eslemeyenün Kadı marifeti ile hakkından geline ve aruk zebun davarı kullandırmaya....." (Akgündüz, 2005)

şeklinde hükümler yer almıştır.

Hayvanlar "dilsiz canavara" benzetilmiş. Ayağından rahatsız, nalsız, semeri kullanışsız hayvanlarla yük taşıyanların, hayvanlara fazla yük yükleyenlerin, hayvanlara eziyet edenlerin cezalandırılması istenmiştir.

İlginç Vakfiyeler....

Kanuni'nin kızı Mihrimah Sultan'ın; Üsküdar meydanında Mimar Sinan'a yaptırdığı imaretinde konaklayanların atları için de "her at başına bir yem sadakası" şart ettiğini bildirmektedir.

Mihrimah Sultan külliyesini inşa eden büyük usta Sinan da, memleketi Ağırnas'da kurduğu vakfın vakfiyesine; "... ve dahi Kayseriyye sancağında Ağırnas nam karyede rızaen lillah-i teala bina eylediği çeşmeyi vakfetti ve mezbur çeşmenin kur-bünde tulen 260 zira ve arzan 160 zira arz-ı memlukesini vakfetti. Ta ki çeşme-i mezbureye gelen hayvanat orada istirahat ideler..." şartını koymuştur.

Sultan Ahmed camiinin banii; Peygamber aşığı; Sultan I. Ahmed'in, bir çok vasfına ilaveten sahipsiz hayvanlara karşı merhameti de meşhurdur. Zavallı "vuhuş

ve tuyurun" karda kışta aç kalma ihtimalinin huzurunu kaçırdığı bilinen bu gönlü geniş lakin ömrü dar padişah; 1603 yılında, on dört yaşında tahta çıkar çıkmaz, hizmet alanı çok geniş bir vakıf kurmuştur. Vakfiyesindeki hizmet şartlarından biri de, çöpe atılan sofralar, artıklarının, bu iş için istihdam edilecek elemanlar tarafından toplanıp, evcil olmayan hayvanlara ve kuşlara mahallerinde ikram edilmesidir. Böylece, ziyan olup gidecek nimet hayırdır değerlendirilmiş olacaktır. Genç Padişah hem israfı önlemeyi hem müsrifleri vebalden kurtarmayı hem de masum hayvanların açlıktan telef olmamalarını yani üç hayrı bir arada düşünmüş olmalıdır. Vakfiyesindeki ilgili kısmın orijinali şöyledir: "...Taamdan baki kalanı yabana atmaya. Vuhuş (her türlü sokak ve yaban hayvanı) ve tuyura (kuşlar) vermek için kimseler tayin oluna, anlara yevmi...

akçe verile..." (Sultan I. Ahmed Vakfı Vakfiyesi'nden/Tarihte İlginç Vakıflar; VGM y. İstanbul 2012.)

1889 yılında Ödemiş'te kurulmuş olan "Mürselli Hacı İbrahim Ağa Vakfı" çevredeki leyleklerin beslenmesi için vakıf bütçesinden senede 100 kuruş tahsis edilmesini şart koşmuştur: "... ve yine Yeni Câm'i-i şerif-i mezkurda mücavir kalan leyleklerin ekleri (yemeleri) için senevi yüz guruş virile..." (Tarihte İlginç Vakıflar; VGM y. İstanbul 2012.)

Baytarların Mahareti

1809-1810 yıllarında gezen Hobhouse, anılarında bir atın körleşmiş gözünü tedavi eden ameliyatıdır "Türk baytarlar, bir Avrupalı hekimin belki bilemeyeceği bazı hastalıkların tedavisinde başarılı oluyorlar. Atta tam körlüğü şu şekilde düzeltiliyor: Gözün arkasından iğne ile iplik geçiriyorlar; sonra bu ipliğin yardımıyla gözü neredeyse yuvasından çıkarak arkasına ulaşıyor ve traş bıçağı veya bıçakla hastalığa neden olan sert dokulu çıkıntıyı

kesiyorlar. Yarayı biraz tuzla yıkadıktan sonra, gözü yerine yerleştiriyorlar. Ertesi gün at, binilecek kadar iyileşmiş oluyor."

19. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'da atla gezen İngiliz subayı Frederich Burnaby, Yozgat'a yakın bir yerde atın ayağı sakatlanınca, bir Türk baytar tedavi etmiş. Bıçağı ile şişmiş yerinde kısa bir kesik yapmış ve akşama ağrısı azalan at, yürüyebileceğine duruma gelmişti. Abdülhamit döneminde

KUŞ AZAD EDENLER

"Osmanlı'da kuşlara duyulan merhametin günlük hayattaki güzel bir yansıması da kuş satın alıp âzâd etme âdetiydi. Evliya Çelebi Seyahatnâme'sinde naklettiğine göre Kibar Bey ve hanımı tatil günlerinde İstanbul'da kurulan büyük kuş pazarlarına gidiyor ve parayla satın aldıkları rengârenk kuşları büyük bir zevkle salıveriyorlardı.

HAYVANLARIN AÇLIĞINI VE BESLENMESİNİ KONTROL EDENLER

Osmanlıda sahipli hayvanların karınlarına bakarak açlık ve beslenme durumunu kontrol eden zabitanlar vardı.

İbretlik Cezalar

Alman seyyah Hans Dernschwam'ın 1542'de Kanuni döneminde İstanbul'da şahit olduğu hadiseyi şöyle anlatır: "Sadaret Kaymakamı Koca Mehmet Paşa, lokantanın önünden geçerken odun yüklü bir atın beklediğini görür. Atın sahibinin, aynı lokantada karnını doyurmakla meşgul olduğunu öğrenir. Paşa, vaziyete oldukça sinirlenir. Odunları atın sırtından indirmekle kalmayıp sahibini de cezalandırır, odunları onun üzerine yükletir. At için aldırıldığı bir akçelik kuru otu, at yiyene kadar yükü sırtında bekletir."

Sadece yük hayvanlara değil, köpek, kuş ne olursa olsun hayvanlara yapılan eziyet cezalandırılıyordu. 1830'larda İstanbul'da bir yıl kalan İngiliz Bayan Julia Pardoe, sokak köpeği öldürenlere uygulanan ilginç ceza anlatıyor: Ölü köpek, burnu yere değecek şekilde kuyruğundan asıldıktan sonra, katile cesedi tümüyle kaplayacak şekilde buğday veya darı yığıdırılıyor, sonra bu hububat şehirin fakirlerine dağıtılıyor.

Atlarına aşırı yük yükleyenler için ceza daha ağırdı. 16. yüzyılın son yıllarında sarayda doktorluk yapan Yahudi hekim Hierosolimitano Domenico (1552-1622), atına fazla yük yükleyenlerin burunları delinerek ip takıldığı ve atlarının kuyruğuna bağlanarak şehir sokaklarında bu şekilde yürütülerek teşhir edildiğini anlatıyor. Bazen buna ilâveten attan indirilen yük adama taşıtırılıyordu.

Dördüncü Murad döneminde (1623-1640) geçen benzer bir olay, Fransız gezgin Jean Thevenot anlatıyor. Kebab ve ekmek yemek için bir sokak köşesinde duran atın sahibinin sırtına yükü yükletilmiş, atı yem yerken bu şekilde bekletilmiş ve ata eziyet yaptığından dolayı ayrıca azarlanmış.

Emeklilik Hakkı

Osmanlıda hayvanların emeklilik hakları vardı . Orduya hizmet eden, yaşlanmış hayvanlar kasaba verilmez. Ölünceye kadar bakılırdı. Bu hayvanlara bakımları için maaş bağlanır ve görevliler tayin edilirdi.

Kaynakça

Sungurbey, İ. (1992). *Hayvan Hakları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Yaşar, A., & Yerlikaya, H. (2004). Dünya'da ve Türkiye'de Havan Haklarının Tarihsel Gelişimi. *Vet. Bil. Derg.*, 20(4)

Çolak, İ. (2019, Şubat 01). *osmanlı zamanının mutlu hayvanları*. Eylül 17, 2019 tarihinde zaferdergisi web sitesi: <https://www.zaferdergisi.com/makale/10855-osmanli-zamaninin-mutlu-hayvanlari.html> adresinden alındı.

Uçar, A. (tarih yok). *Osmanlıda Hayvan Sevgisi ve Hayvan Vakıfları*. Ekim 28, 2019 tarihinde Konya Postası Web Sitesi: <https://www.konyapostasi.com.tr/yazarlar/abdullah-ucar/osmanlida-hayvan-sevgisi-ve-hayvan-vakiflari-1/94047> adresinden alındı.

Menteş Gürler, A., & Osmanağaoğlu, Ş. (2009). Türkiye'de Hayvanları Koruma Kanununun Tarihsel Gelişimi. *Kars Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi*, 15(3).

Akgündüz, A. (2005). *Osmanlı Devletinde Belediye Teşkilatı ve Belediye Kanunları*. İstanbul: OSAV.

Sunar, M. (2015). Hayvanlar. *Osmanlı İmparatorluğunda Çevre ve Şehir*. içinde İstanbul.

Can, M. F. (tarih yok). *Osmanlıda Hayvan Sevgisi*. Ekim 20, 2019 tarihinde <https://www.medyamit.com/genel/osmanlida-hayvan-sevgisi/1922> adresinden alındı

Filhakika

Verilerin sentezlenmesi sonucunda;

Osmanlı'da hayvan hakkının ve gönencesinin bir taraftan kanun ve fermanlarla güvence altına alındığı, yabancı seyyahlarında bu duruma şahitlik ettikleri görülmüştür. Osmanlı Devleti'nde en üst yöneticisinden en alt yöneticisine dikkate şayan ibretlik uygulamaları olduğu, hayvanlara insanlık tarihinde eşine az rastlanacak emeklilik, tatil gibi haklar tanındığı belirlenmiştir.

Evcil ve yabani hayvanların bakımları için ücretler tahsis edildiği, belirli gün ve saatlerde sokak hayvanları için ciğer ve et dağıtıldığı, bu işler içinde uşaklar, mancacı adı verilen kişiler görevlendirildiği, kedi, köpekler ve leylekler için hastaneler açıldığı, kuş evleri yapıldığı, sadece evcil hayvanlar için değil vahşi hayvanlar için kış aylarında yiyecek tedarik eden vakıflar kurulduğu belirlenmiştir.

Kural ihlali yapan taşımacıları yönelik çıkarılan kanun ve fermanlarda; Sakat, nalsız ya da zayıf hayvanlara yük taşıtılmaması, hayvanlara taşıyabilecekleri kadar yük yüklenmesi, yük taşırlarken ya da yük taşıdıktan sonra üzerlerine binilmemesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda uyarılar yapıldığı, aksini yapanların dilsiz canavar işlerinde kullanılan atlara ve katırlara yük dışında insanların binmesini önlemek amacı ile bu hayvanların semerlerinin ortasına uçları dışa bakacak şekilde çivilerin monte edilmesi şartları koşulduğu, Yük hayvanlarının sabahdan ikindiye kadar çalıştırılması ikindiden sonra ve Cuma günleri çalıştırılmaması kuralları getirildiği tespit edilmiştir.

Yabancı yazar ve gezginlerinde hatıralarında bütün bu uygulamaları teyit edercesine anlattıkları görülmüştür. Atın nalını yenilemeyen, aşırı yük yükletenlerin cezalandırıldığı; kediler için hastane, güvercinler için bakımevi kurulduğu; kedi ve köpeklere esnaflar tarafından yiyecek dağıtıldığı; kış aylarında kurtlar telef olmasın diye yiyecek dağıtan vakıflar kurulduğu bilgileri verilmiştir.

Osmanlı'da hayvanlar ile ilgili çıkarılan fermanlar, kurulan vakıflar, açılan hastane ve bakımevleri, tahsis edilen para ve görevliler hakkında bilgi verildiğinde dinleyenler arasında büyük bir hayranlık uyandırdığı ve bir farkındalık oluşturduğu gözlemlenmiştir.

Hayvan haklarını savunmanın amacı, insan ve hayvanların eşit olmalarını sağlamak değil, hayvanların temel hak ve özgürlüklerini temin etmek, acı ve işkence çekmelerini, özellikle yavrulama zamanı öldürülmelerini, aç kalmalarını engellemek, basit zevkler için doğal ortamlarından koparılmasını engellemektir. Hayvan haklarına bağlı kalmak, onları sevmek ve onlara karşı acıma duygusu beslemek, bir insanlık görevidir.

Avrupalı seyyahların bahsettiği bakıma muhtaç kedi, köpek ve kuşlar için İstanbul'da tahsis edilmiş mekânların Osmanlı medeniyetinin merhamet ve sevap anlayışının tezahürleri olduğu anlaşıyor.

Osmanlı Devleti "yaratılanı yaratandan dolayı sev" ilahi emrini baş tacı etmiş; insan, hayvan farketmeksizin merhametini, şefkatini göstermiş; hakların korunması konusunda da ayırım yapmamıştır. Devlet üzerine düşeni başta sultanlar olmak üzere yerine getirmiştir. Bu konuda toplumun her kesimi sorumluluk almış hem madden hem manen destek vermiştir. Günümüzde yine yasal düzenlemeler yapılmakta ancak halkın Osmanlı'daki gibi inisiyatif alabilecek duyarlılığa sahip değildir.